

Posudek oponentky

Habilitační práce Mgr. Tomáše Dvořáka, Ph.D.

Tomáš Dvořák v předložené habilitační práci představil soubor sedmi kratších publikací, většinou úvodních studií nebo kapitol z kolektivních monografií. Jejich výběr zdůvodnil zaměřením na problematiku historie a teorie fotografie, kterou dlouhodobě vědecky zkoumá, v současné době právě na katedře fotografie, FAMU.

Výsledky předložené výzkumné a publikační činnosti Tomáše Dvořáka jsou z metodologického hlediska zaměřeny na studium archivních pramenů, které jsou dále vhodně uváděny do vzájemných komparací a dobových kontextualizací. Autor ke zkoumaným materiálům přistupuje s velkým přehledem a potřebnou vědeckou přesností. Jejich výsledné zpracování v odborných studiích je výkladové a popisné, zaměřené primárně historiograficky, přitom ale podloženo důležitými epistemologickými přesahy.

Z těchto přesahů je patrný význam, který Tomáš Dvořák připisuje průzkumu dobových rámců vědění určujících možnosti uplatnění fotografie v různých zavedených formách výtvarného umění, masové kultury a vědecké analýzy. Většina jeho textů soustřeďuje pozornost na diskursivní podmínky vědění skrz vidění formující technologické vybavení i samotnou práci profesionálních pozorovatelů světa, ať už je to portrétní fotograf Nadar, experimentální umělec Duchamp nebo dohlížející operátor z velínu. Dvořák rovněž ukazuje, jak se tyto podmínky promítají do legitimního vědeckého využití technologických možností fotoaparátu za účelem zmírnění disproporce mezi přírodou a lidskými pozorovacími schopnostmi, např. v operativní práci s ne/lidskou mírou či mírkou zobrazení, ať už v astronomickém přibližování extrémně vzdálených objektů nebo v mikroskopickém zvětšování velmi malých objektů. Vedle měření světa skrz jeho fotografické zobrazení autora zajímají i epistemologické důvody pro rozhodnutí o diseminaci a distribuční pohyblivosti obrazů, které popsal na extrémním případě obrazové mobility - vyslání fotografie do vesmíru.

V těchto různých případových studiích Tomáš Dvořák systematicky zdůrazňuje epistemologické hledisko a jeho vztah k zavedeným způsobům uměleckého a vědeckého užití technologie fotografického zobrazování. Jeho příspěvky ukazují, jak se „technická infrastruktura logistiky obrazů“ za posledních 200 letů proměňuje. Pokud zmíněná infrastruktura umožňuje měření

viděním, je to právě díky tomu, že tato vizuální metrizace předpokládá geometrizaci pohledu. Dle vlastních slov z úvodního textu autor ukazuje, jak se spolu s měnící se vědeckou a uměleckou praxí fotografické metrizace mění i „parametrizace“ legitimních způsobů vidění světa skrz fotografii. Nicméně, tyto parametry určující „technickou infrastrukturu logistiky obrazů“ zůstávají ve Dvořákově díle vyjádřeny jen náznakem, implicitně. Ačkoli můj následující dotaz pravděpodobně přesahuje rámec autorova vlastního výzkumného záměru, ráda bych jej vznesla, protože se tohoto záměru týká, prodlužuje jej ve směru abstraktnějšího pojetí autorem popsaných praxí. Také by odpověď na tuto otázku pomohla vnitřně teoreticky propojit jednotlivé přeložené publikace. Tedy: jaké parametry určují nastavení vědeckého vidění světa skrz fotografii v naší současnosti? Liší se od parametrů vymezujících současné umělecké užití fotografie? Lze tyto parametry vyjádřit zcela explicitně? Lze je pojmenovat, vyjmenovat? Pokud ano/ne, proč?

Vedle výše zmíněného zhodnocení přínosu odborných publikací Tomáše Dvořáka bych se na tomto místě ráda vyjádřila i k jiným aspektům jeho vědecko-výzkumné práce. Za důležité pokládám jeho obohacení lokálně užívaných metodologických postupů tím, že některé nové importoval a uvedl do české vědecké praxe – konkrétně historiografickou metodu Geoffrey Batchena a mediálně-archeologickou metodu Jussiho Parikky. S oběma zahraničními vědci Tomáš Dvořák navázal produktivní spolupráci, kterou etabloval i na domácí katedře fotografie, FAMU. Kromě toho založil a vede dvě – dnes již zavedené – ediční řady odborných monografií. Je rovněž editorem antologií referenčních textů využívaných ve výuce umělecky a mediálně orientovaných oborů.

Soubor odborných publikací Tomáše Dvořáka předložený ve formě habilitační práce přesvědčuje o autorově mimořádné erudici, precizní badatelské práci a schopnosti historicko-teoretického nadhledu. Tuzemský i mezinárodní akademický ohlas si zaslouženě získaly nejen tyto Dvořákovy texty, ale i jeho prestižní grantové projekty, nové ediční řady, funkčně sestavené antologie překladů a další odborné aktivity. Z výše uvedených důvodů navrhuji, aby byla Mgr. Tomáši Dvořákovi, Ph.D. udělena vědecko-pedagogická hodnost docent.

doc. Michaela Fišerová, M.A., Ph.D.



V Praze, 11. 3. 2023

Katedra Filozofie a humanitních studií
Filozofická fakulta
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem
e-mail: michaela.fiserova@ujep.cz
web: www.ujep.cz